İçindekiler

Ünite -1: Kültürden Kavrama Adabımuaşeret 2
1.1. Adabımuaşeret Nedir? 2
Adabımuaşeretle ilgili Temel Kavramlar 2
1.2. Adabımuaşeretin Dayanakları 5
Adabımuaşeretin Felsefi Dayanakları 5
Adabımuaşeretin Kültürel Dayanakları 5
Adabımuaşeretin Dinî Dayanakları 6
1.2.1. Toplumsal Hayatta Adabımuaşeretin Yeri ve Önemi 6
1.2.2. Tarihî Süreçte Türk Adabımuaşereti 6
1.3. Farklı Kültürlerde Adabımuaşeret 8
ÜNİTE 2 - Kişisel Tutum ve Adabımuaşeret 9
2.1. Adabımuaşeret ve Güven Duygusu 9
2.2. İyi ve Erdemli Davranışların İnsan İlişkilerine Etkisi 9
2.3. Adabımuaşerette Kişisel Bakım ve Temizliğin Önemi 10
2.4. Topluma Uyumda Giyim Kuşamın Etkisi 12
DENEME SINAVI (Aşağıdaki soruları mutlaka yanıtlayınız!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!) 14

DERS KİTABINA

https://ogmmateryal.eba.gov.tr/ > ETKİLEŞİMLİ KİTAPLAR > DERS KİTAPLARI

bölümünden erişebilirsiniz. (ilgili sayfada seçmeli dersler seçilmelidir.)

(Ders kitabı direkt linki)

https://ogm-large-cdn.eba.gov.tr/materyal/Etkilesimlikitap/0925345f-9556-4a43-896b-06c36ef41aea/pdf.pdf

Ünite-1: Kültürden Kavrama Adabımuaşeret

1. 2. Biri sizi gülerek selamladığında ne hissedersiniz?
2. Evinize başka ülkeden bir misafir gelseydi onu ağırlarken nelere dikkat ederdiniz?

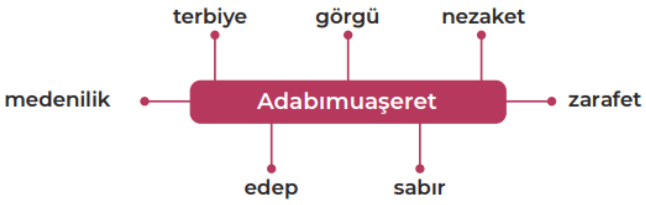
Edep, görgü, hoşgörü, medenilik, nezaket, sabır, saygı, sevgi, terbiye, uyum, toplum bilinci, zarafet kavramları hakkında neler biliyoruz?

1.1. Adabımuaşeret Nedir?

Adabımuaşeret, Arapça kökenli "edep" kelimesinin çoğulu olan "adap" ile "muaşeret" kelimesinden oluşan bir tamlamadır. *Edep "Toplum töresine uygun davranma, iyi ahlak, incelik, terbiye."; muaşeret ise "Toplumla alakalı olmak, birlikte yaşamak."* anlamına gelmektedir. Bunlardan hareketle adabımuaşeret "Toplum içinde yaşayan insanların birbirine karşı davranışlarında sınır ve usulleri belirleyen terbiye, nezaket, saygı gibi ahlaki tutumları içeren görgü kuralları." şeklinde tanımlanabilir.

İnsan fizyolojik olarak beslenme ve barınmaya, yaşamını kolaylaştırmak için çeşitli eşyalara ihtiyaç duyar. Yaşamsal olmasa da sosyal bir çevre ve sosyal ilişkiler de insanın bir diğer ihtiyacıdır. İnsanın sosyal yönü, ona başkalarıyla kurduğu ilişkilerin ölçü ve değerler çerçevesinde yürütülmesiyle ilgili çeşitli sorumluluklar yükler. Etkileşim sırasında bireylerin toplumsal norm ve değerlere uygun davranması, sağlıklı bir toplumsal yapının oluşmasında oldukça önemlidir. Toplumsal huzur, birlik ve bütünlüğün sağlanması, ahlaki tutumların insan ilişkilerinde ne ölçüde etkin olduğuyla doğrudan ilişkilidir.

Adabımuaşeretle ilgili Temel Kavramlar

Şekil 1.1

Edep, görgü, terbiye, medenilik, sabır, zarafet ve nezaket kavramlarına örneklerle yer verilir.

Edep; akla yatkın, toplumca onaylanan bütün söz ve davranışları içine alan geniş bir kavramdır. İnsanların takdire değer bütün nitelikleri, iyiliğe yönlendirme işlevinden dolayı edebin yansımasıdır.

Edep, aklın dıştan görünüşüdür. (Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî)

Terbiye; *insanın bedenen, zihnen ve ahlaken kademe kademe gelişerek olgunlaşmasını sağlayan bir eğitim sürecidir.* Adabımuaşeretin temel amacı, insanı olgun davranmaya sevk ederek onu yüceltmektir. Bunun yolu iyi bir terbiyeden geçer. Terbiyede hedef, kişinin toplumca kabul gören tutum ve davranışları kendiliğinden sergileyebilecek duruma gelmesidir. Ailenin yönlendirmesi ve kişisel çaba iyi bir terbiyenin kazanılmasında önemlidir. Bunun yanı sıra eğitim kurumları, dinî öğretiler ile örf ve âdetler doğrudan; hukuki düzenlemeler ise dolaylı olarak toplumda terbiyeli bireyler yetiştirme amacı taşır.

ÖRNEĞİN:

Söz gelimi otobüste yaşlı birine yer vermek kişinin görgülü ve edepli olduğunu gösterir. Ayrıca kişi bu davranışla iyi bir terbiye almış olduğunu ortaya koyar.

Görgü, toplum içinde nasıl davranılması gerektiğini belirleyen, rahatsızlık uyandıracak söz ve davranışlardan kaçınmayı ifade eden toplumsal kabuller bütünüdür.

ÖRNEĞİN:

- Evin sahibinden izin alarak içeriye girmek,
- Misafire ikramda bulunmak,
- Yapılan iyiliği başa kakmamak,
- Başkasının eşyasını kullanırken izin istemek,
- Uygunsuz şakalardan ve el hareketlerinden kaçınmak,
- Emanet alınan eşyaya sahip çıkmak,
- İnsanlara kişisel sınırları ihlal edebilecek sorular sormaktan kaçınmak,
- Söz verdiğinde tutmak toplumsal kabullerin örneklerindendir.

Nezaket; görgünün de ötesinde samimi bir yaklaşım çerçevesinde anlayış, duyarlılık, kibarlık, incelik kavramlarını ifade eden bir değerdir. Genel geçer kurallar bütünü değil, kişinin içtenliğini ortaya koyan bir tercihtir. Toplumsal huzura katkı sağlar, kişiler arası ilişkileri iyileştirir, iyiliği yayar ve insanları birbirine karşı olumlu duygular beslemeye sevk eder. Selamlaşmak görgünün bir gereği iken, yüzü ve bedeni iletişim hâlinde olunan kişiye çevirmek ve konuşurken gülümsemeyi ihmal etmemek birer nezaket göstergesidir.

ÖRNEĞİN:

Söz gelimi otobüste yaşlı birine yer vermek kişinin görgülü ve edepli olduğunu gösterir. Ayrıca kişi bu davranışla iyi bir terbiye almış olduğunu ortaya koyar.

Sabır; Üzüntü, başa gelen sıkıntı ve belâlar karşısında direnç gösterme; olumsuzlukları olumlu kılmak için gösterilen metanet olarak tanımlanır.

Türk-İslam kültüründe sabır erdemi, toplumsal hayatı düzenleyen unsurlardan biridir. Türklerin değer dünyasında da önemli bir yere sahip olan sabır, her dönemde insan ilişkilerini düzenleyen erdemlerden biri olmuştur. "Sabır acıdır, meyvesi tatlıdır." atasözü, kişinin üzücü bir söz veya tutum karşısında davranış ve tepkilerini kısıtlamasının iyi sonuçlar doğuracağını

ifade eder. Bu bağlamda öz denetimi güçlü insanların insan ilişkilerinde daha mutlu olacağı söylenebilir.

Medenilik;Adabımuaşeretle ilişkili bir diğer kavram olan **medenilik**, tarih boyunca Türk-İslam yaşam tarzında önemsenen bir değer olmuştur. Arapçada "medine" sözcüğü şehir, "medeni" sözcüğü ise şehirli anlamına gelmektedir.

Adabımuaşereti "şehirde nazik bir şekilde yaşamak" anlamında kullanan Osmanlılar, bu kavramı medenileşmeye giden bir yol olarak görmüştür. Büyük şehirlerde nüfus yoğunluğuna bağlı olarak farklılıklara hoşgörünün küçük yerleşim yerlerine nazaran daha gelişmiş olması bu anlayışı doğurmuştur. Fatih Sultan Mehmet'in, İstanbul'u fethettikten sonra bir ferman çıkarıp gayrimüslim halkın dinlerini ve kültürlerini yaşamalarına izin vermesi, onların onurunu incitecek her türlü tavırdan uzak durmaları için askerlerini uyarması bir medeniyet örneğidir.

ÖRNEĞİN:

Halka açık alanlarda yüksek sesle müzik dinlememek, kulaklık kullanırken de cihazın sesini kısmak, istek ve dilekleri iletirken emir cümlesi kullanmaktan kaçınmak, gerekli durumlarda teşekkür etmek, hatalıyken özür dilemek gibi davranışlar medeniliğe örnek teşkil eder.

Zarafet; "Normalin üstünde bir ahlak güzelliği, huy güzelliği, tutum ve davranış güzelliği, süzülüp damıtılarak arı duru hâle gelmiş saf ve berrak bir karakter güzelliği" şeklinde tanımlanabilen zarafet, insan davranışlarının en ideal noktası kabul edilir.

ÖRNEĞİN:

Ziya Gökalp'ın "Bir Mushaf-ı Şerif satın alınacağı zaman 'Bedeli kaç kuruştur?' denilemez. 'Hediyesi kaç kuruştur?' denilir çünkü mukaddes bir şey müminler tarafından hiçbir bedel mukabilinde satılamaz." ifadesinde işaret edilen ve Kur'an-ı Kerim'e karşı sergilenen incelik, Türk kültüründeki zarafeti yansıtır.

Öğrendiğimiz Adabımuaşeretin temel kavramları ile ilgili birer örnek verelim:

1. **Edep:** Büyüklerin yanında ölçülü konuşmak, aile büyüklerinin elini öpmek ve onlara karşı saygılı davranmak.

2. **Görgü:** Bir misafirliğe giderken eli boş gitmemek, ev sahibine çikolata, tatlı veya çiçek götürmek.

3. **Medenilik:** Toplu taşımada yaşlılara, hamilelere ve engelli bireylere yer vermek; ortak kullanım alanlarını temiz tutmak.

4. **Nezaket:** Birinden yardım isterken "Lütfen", yardım gördüğünde "Teşekkür ederim" demek; esnafa ve komşulara kibar davranmak.

5. **Sabır:** Ramazan ayında iftar vaktini beklemek, trafikte veya uzun kuyruklarda başkalarının hakkına saygı göstererek sırasını beklemek.

6. **Terbiye:** Çocuklara selam vermeyi, teşekkür etmeyi, özür dilemeyi ve büyükleriyle uygun bir üslupla konuşmayı öğretmek.

7. **Zarafet:** Misafire çay veya kahve ikram ederken özenli davranmak, konuşurken kırıcı ifadelerden kaçınmak ve birini mahcup etmeden ona yardım etmek.

1.2. Adabımuaşeretin Dayanakları

Adabımuaşeretin Felsefi Dayanakları

Görgü kuralları üzerine kitaplarıyla tanınan Emily Post (Emili Post), "Görgü kuralları, etik üzerine inşa edilmiş bir evdir." diyerek felsefenin bir alt dalı olan etiği görgü kurallarının temeline oturtmuştur. Bu bakımdan etiğin çıkış noktası, "Doğru ve iyi nedir?" ve "Nasıl yaşanır?" sorularıdır.

Etik, insan eylemlerini konu edindiğinden bu eylemlerin hangi temellere dayandığı, hangi eylemlerin daha erdemli olduğu gibi sorular sorar.

Örneğin "İyi nedir?" sorusuna;

- Sokrates (Sokrat) "bilgece yaşamak",
- Epikuros (Epikür) "mutluluk veren şey",
- Platon (Platon) "iyi ideasına uygun olan",
- Aristoteles (Aristo) "ölçülü olmak",
- Bentham (Benthım) "faydalı olan",
- Kant (Kant) ise "ahlak yasasına uygun davranmak" demiştir.

İslam filozoflarından Farabi, İbn Sînâ ve Kınalızâde Ali Efendi'ye göre ise "İnsan, akıl ile dünyaya gelmiş en yüce varlıktır." Bu nedenle onlar insanların birtakım ahlaki sorumlulukları olduğunu belirtmişlerdir.

Adabımuaşeretin Kültürel Dayanakları

Kültür; bir toplumu diğer toplumlardan farklı kılan, kendine özgü değer ve ürünleri ile onun kimliğini oluşturan yaşam ve düşünme tarzıdır. Başka bir deyişle kültür, topluma kimlik kazandıran, dayanışma ve birlik duygusuna katkıda bulunarak toplumsal düzeni sağlayan maddi ve manevi değerler bütünüdür.

Toplumsal değer ve davranış biçimlerine işaret eden bir terim olan **kültür**, belirli bir halkın "yaşam biçimi" anlamında da kullanılmaktadır. Kültürün temelinde bir toplumun varlık ve evren konularındaki çerçeve açıklamalarını oluşturan inançlar vardır. Bu inançlar, belli toplumsal alışkanlıkları, sorun çözme yöntemlerini biçimlendirerek değerleri oluşturur. İnsan eylemleri iyilik-kötülük, doğruluk-yanlışlık, adaletlilik-adaletsizlik, haklılık-haksızlık vb. çerçevesinde değerlendirilirken bu değerler ölçüt kabul edilmiştir.

Adabımuaşeret kültürel etkilerle doğar, kültürlerden etkilenerek büyür ve toplumların yaşayış biçimiyle şekillenir. Evrensel yönü olmakla birlikte büyük oranda ait olduğu topluma özgüdür.

Bu bakımdan adabımuaşeretin toplumdan topluma değişiklik göstermesi kaçınılmazdır. Söz gelimi **Türk kültüründe tanışma sırasında iletişimin bir parçası olan "hâl hatır sorma", bazı Batı toplumlarında nezaket sınırlarını aşan bir davranış olarak algılanabilmektedir.**

Adabımuaşeretin Dinî Dayanakları

Din; Tanrı'ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve bağlanmayı sistemleştiren kurum, kurallar, uygulamalar ve semboller bütünüdür.

İlk çağlarda ve geleneksel toplumlarda bütün toplumsal kuralların dinî nitelikte olduğu ve sosyal hayatın din eksenli temellendirildiği söylenebilir. Dolayısıyla din; ahlak, terbiye ve nezaket kurallarından oluşan adabımuaşerette belirleyicidir.

ÖRNEĞİN:

"**Komşusu açken tok yatan, bizden değildir.**" Bu hadis, adabımuaşeretin gereği olan yardımlaşmanın İslam dini açısından da değerli olduğunu ortaya koymaktadır.

1.2.1. Toplumsal Hayatta Adabımuaşeretin Yeri ve Önemi

Bir arada yaşamanın belirli kuralları vardır. Bir toplumda düzenin inşa edilmesi, toplumsal barışın sağlanması ve kültürün gelişmesinde hukuk, din, ahlak, görgü, örf ve âdetlerle ilgili kurallar önemli yer tutar. Adabımuaşeret, toplumsal kesimleri ve grupları birbirleriyle kaynaştırmaya ve insan ilişkilerini düzenlemeye dolayısıyla yaşamı kolaylaştırmaya yardımcı olur. **Görgü ve nezakete dikkat eden insanlar kendilerini daha iyi ifade edebildikleri için muhataplarında olumlu izlenimler bırakır, nezaketle ifade edilen istekler genellikle olumlu karşılık bulur.**

- Konuşanın sözünü kesmeden dinlemek,
- özel günlerde hediyeleşmek,
- özür dilemek,
- çanta ve telefon gibi özel eşyaları izinsiz açmamak,
- kişinin kusurunu yüzüne karşı söylememek,
- birinin evine gitmeden önce haber vermek

gibi nazik davranış biçimleri bireylerde mutluluk ve güven hissi uyandırır.

1.2.2. Tarihî Süreçte Türk Adabımuaşereti

Ayrı dönem ve coğrafyalarda farklı etmenlerle şekillenmesine karşın Türk gelenekleri ve adabımuaşeretinin esaslarında büyük değişiklikler olmamıştır. İlk Türk devletlerinde **saygılı**, temiz, **tatlı dilli**, yumuşak huylu, anlayışlı ve **konuksever** olmak, utanma duygusuyla hareket etmek ve **hediyeleşmek** adabımuaşerette öne çıkan davranışlardır. Yaşlılara, atalara ve toplumun ileri gelenlerine saygı göstermek adabımuaşeretin gereklerinden biri kabul edilmiştir.

Aileye saygı göstergesi amacıyla ölüleri anmak için anıt mezarlar yapılmıştır. **Köktürklere** ait Ongi Yazıtı'nda yer alan "**Bilge babacığım[ın] yoğ törenini (ve) anıt mezarını yaptırdım**." ifadesinden Türklerin ölülerine saygı gereği kurgan adı verilen mezarlar yaptığı ve onlar için yas törenleri düzenlediği anlaşılmaktadır. Söz konusu gelenekte ölülere ve kurganlara saygısızlık, toplum nezdinde kabul görmeyen tutumlardandır. Öyle ki bu saygısızlıklar savaşlara neden olmuştur.

Tarihî süreçte bazı adabımuaşeret kabulleri önemini yitirirken birtakım ihtiyaçlar, değişimler ve gelişmeler yeni kabullerin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Türk toplumunda adabımuaşeretin şekillenmesinde Türk milletinin dinî inançları, töresi, ahlaki değerleri, gelenek ve görenekleri, kültürel yapısı, değer yargıları, yaşam tarzı gibi unsurlar her dönem etkili olmuştur.

İlk Türk toplumlarında önem verilen aile içi pek çok adabımuaşeret esası vardır. Aile içinde sevgi ve saygı, aile ve devlet için fedakârlık, hakanın halkı için yaptığı iyilikler dönemin edebî eserlerine yansımıştır. *Elegest I Yazıtı*'nda geçen "(Ey) **Urungu Külüg Tok Bögü Terken, babam, bey, kahraman (olduğu) için, birlikte gittim**." ifadesi oğlunun, babasını savaşlarda yalnız bırakmadığını, aile bireylerinin birbiri için fedakârlık ettiğini göstermektedir.

Kutadgu Bilig'de üzerinde durulan bir diğer konu çocuk terbiyesidir. "**Oğula, kıza edep ve bilgi öğret Onlara yararı olur her iki dünyada**" ifadeleriyle edep ve bilginin iki cihanda da kişiye fayda sağlayacağı belirtilmiş, **çocuk terbiyesi** üzerinde yoğunlaşılması gerektiği vurgulanmıştır.

Saygının önemi, Kutadgu Bilig'de vurgulanan konular arasındadır. "**Saygınlık istiyorsan kendin için Ey yükselen insan, insanlara saygı göstermelisin Uluyu ulula, gözet hürmetini Sana da gelir devlet, ululuk kutu**" dizeleriyle kişinin başkasına gösterdiği **saygının** ona da saygınlık kazandıracağı ifade edilmiştir.

Cumhuriyet Dönemi'nde modern bir toplum oluşturma düşüncesi hâkim olmuştur. Adabımuaşeret eğitiminin aileden sonra okulda devam etmesi gerektiği fikrinden hareketle söz konusu dönemde öğrencilerin adabımuaşeret eğitimine ağırlık verilmiştir. Türk kültürünün önemli bir bileşeni olan saygı, önceki bütün Türk devletlerinde olduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti'nde de önemsenmiştir. Kendine, diğer insanlara ve doğaya saygılı, birlikte yaşadığı insanlarla barışçıl ilişkiler kurabilen bireyler yetiştirmek amaçlanmıştır.

Adabımuaşeret, Osmanlı Devleti'nin Batılılaşma sürecinde büyük bir değişime uğramıştır. Toplumsal ve kültürel hayattaki yenileşme, adabımuaşeretin değişimine de zemin hazırlamıştır. Tanzimat Dönemi'nde Batı ile etkileşim sonucunda alafranga yaşam tarzını benimseyen kesimler, Batı adabımuaşeretini takip etmiştir.

İstanbul, başkent olma yönüyle pek çok alanda adabımuaşeret konusunda öne çıkmıştır. Yüksek sesle konuşmaktan kaçınmak, yürürken kimseye çarpmamaya özen göstermek, yanlışlıkla birine çarptığında özür dilemek, eller cepte gezmemek sokak adabının gerekleri arasında sayılmıştır. Bunun yanı sıra şemsiye kullanımında bazı hususlara dikkat etmek,

şemsiyeyi başkasına çarpmayacak şekilde kullanmak sokak adabında öne çıkmıştır. Temiz ve sade giyinmek, Tanzimat Dönemi'nde de adabımuaşeret açısından önemli sayılmıştır.

1.3. Farklı Kültürlerde Adabımuaşeret

Muaşeret adabı da denen yazılı olmayan toplumsal kabuller bütünü, aynı ülkede yaşayan insanlar arasında ortak bir kültür oluşturur.

Toplumu oluşturan bireyleri uyumlu hâle getirir. Farklı kültürlere mensup bireylerin bir araya gelmesi durumunda ise uyumun sağlanması zorlaşır ve birtakım iletişim kazaları yaşanabilir.

Yaklaşık 8 milyar insanın yaşadığı günümüz dünyasında oldukça geniş bir kültürel yelpazeden bahsetmek mümkündür. Aynı ülkede yaşayan insanlar içinde bile birçok farklı kültür gözlemlenebilir. Bunun yanı sıra toplumların kültürünü oluşturan, kendilerine özgü dinamikleri vardır. Din, felsefe, coğrafya, tarih, hukuk gibi birtakım dinamikler, kültürleri asırlar içinde farklılaştırarak birbirinden ayırmıştır.

İnsanlar, dünyanın çok farklı bölgelerinde yaşayabilmekte ve farklı ülkelerden gelen konukları kendi ülkelerinde ağırlayabilmektedir. Olası iletişim kazalarını önlemenin yolu, iletişim kurulacak kişi veya kişilerin kültürü hakkında ön bilgi edinmektir. Bunun yanı sıra **farklı kültürlere mensup bireyler, birbirlerinin hassasiyetlerine saygı göstermeli; onları eleştirmeden olduğu gibi kabul etmeli, bu farklılıkları zenginlik olarak görmelidir.**

> “Gel, gel, ne olursan ol gel.
> İster kâfir, ister Mecusi, ister putperest ol, gel.
> Bizim dergâhımız ümitsizlik dergâhı değildir,
> Yüz kere tövbeni bozmuş olsan da yine gel.” *(Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî)*

Farklı kültürlerde adabımuaşerete ÖRNEK 1:

Pilav; Türklerde kaşık veya çatalla, bazı Orta Doğu ülkelerinde elle, birçok Uzak Doğu ülkesinde ise çubuklarla yenir. Bütün bu örnekler, dünyada çok farklı anlayış ve davranış biçimleri olduğunu göstermektedir. İletişimin çok hızlı ve kolay bir hâle geldiği küreselleşen dünyada bu farklılıklar birer zenginlik kabul edilmektedir.

Farklı kültürlerde adabımuaşerete ÖRNEK 2:

Uzak Doğu’da birçok toplumda misafirler genellikle evde ağırlanmazken Türkler için misafiri evde iyi ağırlamak, memnun etmek, kapıda karşılayıp dış kapıya kadar ona eşlik ederek uğurlamak oldukça önemlidir.

Farklı kültürlerde adabımuaşerete ÖRNEK 3:

Bir Japon daha ilk tanışmada maaşınızı, yaşınızı, medeni durumunuzu ve beden ölçülerinizi sormakta bir sakınca görmezken özellikle Batı toplumlarında bu tür sorular hoş karşılanmaz.

ÜNİTE 2- Kişisel Tutum ve Adabımuaşeret

Bu ünitede; **cömertlik, diğerkâmlık, duyarlı olma, güven duygusu, iyilik, kişisel bakım, sorumluluk, sosyal güven, temizlik, vefa, yardımlaşma** kavramlarını öğreneceğiz.

2.1. Adabımuaşeret ve Güven Duygusu

Sosyal bir varlık olan insanın diğer insanlarla uyum içinde yaşayabilmesinin birtakım koşulları vardır. Bunlardan biri de "**güven**"dir.

Güven kavramı "korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu; emniyet, itimat" anlamlarına gelir. Doğru sözlü olma, sözünde durma, emanete sahip çıkma gibi adabımuaşerete uygun davranışların süreklilik kazanması insanlar arası ilişkilerde güven duygusunu pekiştirir.

Güven, insan hayatının önemli bir düzenleyicisidir. **Aynı toplumda yaşayan bireylerin birbirine güvenmesi sosyal güven kavramıyla ifade edilir.** Sosyal güven, ailede başlayan ve diğer toplumsal alanlarda devam eden bir süreçtir. **Bireylerin bir araya gelerek mutlu, huzurlu ve uyumlu bir toplum oluşturması, sosyal güvenle mümkündür. [Önemli]**

Doğru sözlü olmak Türk kültüründe öteden beri önemli bir değer kabul edilmiştir. Türklerin doğru sözlü olduğu, toplumsal ilişkilerde sözlerine sadık olduğu bilinmektedir. "**Yalancının mumu yatsıya kadar yanar**.", "**Doğru söz yemin istemez**." gibi atasözlerinin varlığı da Türklerin değer dünyasında doğru sözlü olmanın yerine işaret eder.

2.2. İyi ve Erdemli Davranışların İnsan İlişkilerine Etkisi

İnsan, sosyal bir çevrede doğar ve bu sosyal çevreyle etkileşim içinde büyür. İnsanlar arasındaki etkileşimin ve davranışların niteliği, toplumsal hayatın kurulması ve sürdürülmesinde önemli bir rol oynar. Toplumlar, sistemsel olarak organizmalara benzer ve sağlıklı bir bütünlüğe ihtiyaç duyar. Söz konusu ihtiyaç tıpkı insanlar gibi toplumların da manevi bir yön ve ruh taşıdıklarını gösterir. Toplum davranışlarının ortalama niteliği; toplum ruhunun sağlıklı ya da sağlıksız, iyi ya da kötü olma durumunu belirler. Bu açıdan bireylerin toplum içindeki hâl ve davranışları, toplumun sağlıklı bir organizma gibi çalışmasının önemli bir ön koşuludur. Din, kültür ve eğitim temelinde oluşan ahlaki davranışlar zamanla alışkanlığa dönüşür; bu sayede toplumsal yaşamda iyilik, dürüstlük, yardımlaşma, cömertlik, sorumlu davranma, diğerkâmlık gibi erdemler yerleşik hâle gelir. Toplumsal uyum ve bütünlük için bireylerin bu gibi erdemli davranışları içselleştirmesi ve sergilemesi önemlidir.

Cömertlik, toplumsal yaşamda sergilenen erdemli davranışlardan biridir. Farsça "genç, yakışıklı" anlamına gelen "cevân" ile "sözünün eri" anlamına gelen "merd" kelimelerinin birleşimiyle oluşan "cömert" sözcüğünden türetilen cömertlik; gönlü zengin olmak, açık ellilik, elindekileri başkalarıyla paylaşmaya açık olmak gibi anlamlarda kullanılır. Cömert insanlar, sahip olduklarını başkalarıyla paylaşmaya açık insanlardır.

Türk-İslam kültüründe cömertlik maddi varlığı başkasıyla paylaşmakla sınırlandırılmamış, aynı zamanda bunun gönülden yapılması gerektiği şeklinde yorumlanmıştır.**[Önemli]**

Erdemli davranışlardan bir diğeri olan **diğerkâmlık**; insanların kendi yararını gözetmeksizin başkalarına yararlı olmaya çalışması, kendi için istediğini onlar için de istemesi ve kimi zaman ise kendini başkalarına adaması durumudur. Bu yönüyle diğerkâmlığın "**Kendini duygu ve düşüncede bir başkasının yerine koyabilme.**" anlamı taşıyan **empatiden** daha kapsamlı bir kavram olduğu söylenebilir.

Erdemli davranışlardan bir diğeri olan **yardımlaşma**, insanların güç ve imkânlarını birbirleri için kullanması anlamına gelir; cömertlik ve diğerkâmlık tutumlarıyla ilişkilidir.

Toplum içinde iyiliği yayan erdemlerden biri de **sorumluluk** bilincidir. Sorumluluk sahibi olmak, insanın irade sahibi bir varlık olmasından hareketle eylem ve davranışlarının sonuçlarıyla ilgili hesap verebilmesini ifade eder. Canlılar içinde irade ve sorumluluk sahibi tek varlık insandır. İnsan; eylemlerinin ve davranışlarının sonuçları hakkında akıl yürütebilen, muhasebe yapabilen, dolayısıyla hesap verebilen bir canlıdır. İnsanın bu meziyetleri ona hem bireysel hem toplumsal açıdan çeşitli ahlaki sorumluluklar yükler. Bu bakımdan sorumluluk sahibi olmak, insanın davranışlarını sergilerken toplumun diğer üyelerini gözetmesini gerektirir. İnsanlar sergiledikleri tutum ve davranışlarda içinde yaşadıkları sosyal çevrenin beklentilerini dikkate alır. Bu sosyal ilke, bireye toplum içindeki diğer insanlara karşı gündelik yaşamın her anında ve alanında birçok sorumluluk yükler.

İyiliğin insan ilişkilerinde etkili olması, **duyarlılığın** devreye girmesi ile mümkündür. **Duyarlılık** kavramı, "**çevresinde olup bitenlere karşı hassas ve ilgili olma**" anlamındadır. Başkalarının duygularını önemseyen, yardıma muhtaç insanların ihtiyaçlarına cevap vermek için çaba gösteren duyarlı insanlar; empati, fedakârlık ve diğerkâmlık duyguları yüksek kişilerdir. "Kendine yapılmasını istemediğin şeyi başkasına yapma." şeklinde özetlenebilecek sosyal ilke, başkalarının hislerine duyarlı olmaya ilişkindir. Duyarlı insanlar toplumsal hayatta başkalarının hislerini ve dürüstlüğü önemser, iyiliği yaymayı bir yaşam tarzı hâline getirir. Bu sayede iyiliğin toplumda yaygınlaşması ve toplumsal bağların güçlenmesi mümkün olur.

2.3. Adabımuaşerette Kişisel Bakım ve Temizliğin Önemi

Toplumsal hayatta diğer bireylerle bir arada yaşamanın nezaket, görgü ve ahlaka dayalı davranışlar sergilemek gibi birtakım gereklilikleri vardır. Kişisel bakım ve temizliğe önem verilmesi, bu gerekliliklerin başında gelir.

Temizlik kültürel, dinî ve sosyal dayanakları olan bir kavramdır. İnsanlar yaşadığı, çalıştığı veya eğitim gördüğü alanları temiz tutmalıdır. Söz gelimi evlerin belli aralıklarla temizlenmesi, sokakların ve ortak kullanım alanlarının temiz tutulması, sınıfa veya iş yerine temiz ayakkabılarla girilmesi veya galoş takılması insan ve toplum sağlığının korunmasına katkıda bulunur. Bu tür davranışlar kişinin kendine ve başkalarına saygısını ifade ettiğinden adabımuaşeretle de örtüşmektedir. Bu durum, insanlara temizlik konusunda kendi davranışları üzerinde kontrol sağlama sorumluluğu yüklemektedir

Öksürme ve hapşırma sırasında ağız ve burnu bir mendille kapatmak, mendil yoksa dirseğin içine doğru hapşırmak ve hastalığın bulaşıcı olması hâlinde maske takmak temel temizlik alışkanlıkları arasında sayılabilir. Böylelikle hem çevreye rahatsızlık verilmemiş hem de salgın hastalıkların önüne geçilmiş olur.

Ellerin;

- Dışarıdan eve ve iş yerine geldikten sonra
- Diş, ağız, yüz, göz temizliği öncesinde
- Yemek hazırlanırken, öncesi ve sonrasında
- Yemek yeme öncesi ve sonrasında
- Hasta ziyareti öncesi ve sonrasında
- Tuvalet öncesi ve sonrasında

yıkanması gerekir.

Ayaklar,

- Her gün çorap ve ayakkabı içinde terlediğinden düzenli olarak yıkanmalıdır.
- Çoraplar temiz olmalı ve günlük olarak değiştirilmelidir. Aksi hâlde kötü kokular çevreye rahatsızlık verebilir ve uzun vadede ayak sağlığını bozacak hastalıklar ortaya çıkabilir.
- Tırnak temizliği de bireysel ve toplumsal sağlık için önemlidir. Tırnaklarda temizliğin ihmal edilmesi hâlinde mantar gibi bulaşıcı hastalıklar ortaya çıkabilir. Söz konusu sağlık problemlerinin önüne geçmek için düzenli olarak kısaltılan tırnakların araları temizlenmeli ve el tırnaklarının oval, ayak tırnaklarının düz kesilmesine dikkat edilmelidir.

Uykudan sonra elleri ve yüzü yıkamak, günlük çamaşırları değiştirmek gibi alışkanlıklar insan hayatının rutininde olması gereken temizlik uygulamalarındandır. Bu uygulamalar insanın hayatı üzerinde kendini kontrol etme yetisini geliştirir.

Tuvalet adabı aşağıdaki hususları kapsamaktadır:

- Tuvalete çanta, cüzdan gibi eşyalarla girmemeye özen gösterilir.
- Tuvalet kullanılmadan önce eller yıkanır, sifon çekilir.
- Tuvalette konuşmak ve telefonla görüşmekten kaçınılır.
- Tuvalet kullanımında kıyafetlerin temiz kalmasına özen gösterilir.
- Tuvalette gereğinden uzun kalmaktan kaçınılır.
- Tuvalet doluyken önünde beklememeye dikkat edilir.
- Tuvalet kullanıldıktan sonra klozet kapağı kapatılarak sifon çekilir.
- Eller sabun ve suyla en az 20 saniye yıkanır, ardından kurulanır.

2.4. Topluma Uyumda Giyim Kuşamın Etkisi

İnsanlar kendi gelenek, görenek ve hayat şartlarına göre giyimlerini biçimlendirirler. Kişiler, giyim kuşamla ilgili yaşadığı toplumda farklı olaylarda değer yargılarına önem vermeli, yaşadığı toplumun düzenine ve kurallarına uygun biçimde giyinmelidir. Bu, insana davranışlarında topluma uyumu, insanlara duyarlı ve nazik olma eğilimi sağlar.

Kıyafetler, dış etmenlerden korunmanın yanı sıra toplum içine uygun bir şekilde çıkma amacıyla giyilir. Bu nedenle giyinme sadece ihtiyaç değil insanın zevkini, inceliklerini gösteren bir davranıştır. Adabımuaşeret açısından giyim, toplumsal yaşama uyumu kolaylaştıran bir unsurdur.

Adabumuaşerete uygun bir kıyafet giymeyi tercih etmek etraftakilere duyulan saygının bir göstergesidir. Bu sayede çevrede olumlu bir intiba bırakmak kolaylaşır ve kişi öz güven duygusu kazanır. Giyimin bir parçası olan ayakkabıların temizliğine de dikkat edilmelidir. Eski veya tamir edilmiş bir ayakkabıyı giymekte sakınca olmamasına karşın kirli ve bakımsız bir ayakkabıyla sosyal ortamlarda bulunmak yerinde bir davranış değildir. Kıyafet, ayakkabı ve aksesuarların ortama uygun seçilmesi toplumsal anlamda onaylanmayı beraberinde getirir. **Örneğin**; stadyumda futbol maçını spor kıyafetleriyle seyretmek, okulda forma giymek, iş yerinde resmî kıyafetler tercih etmek adabımuaşerete uygundur

Gösterişten kaçınmak; temiz, ütülü ve ortama uygun giyinmek adabımuaşeretin gereğidir. Hasta ziyareti ve cenazelerde çok renkli kıyafetler giymemek ve abartılı aksesuarlar kullanmaktan kaçınmak, üzgün insanlarla empati kurulduğunun bir göstergesidir.

Resmî törenlerde ortama uygun kıyafetler tercih edilmesi öğrenci ve sivillerden beklenen davranışlardandır. Bunlar, temsil edilen kurum veya makamın itibarının korunmasına katkıda bulunur.

Okullarda öğrencilerin temiz ve ütülü formalar ile temiz ayakkabılar giymesi adabımuaşerete uygun davranışlardır.

Düğünler yetişkinlerin aile kurma yolunda attığı ilk adımlardandır. Düğün törenleri kültürlere göre değişmekle birlikte dünyada bu törenlerdeki giyim kuşam konusunda ortak bir anlayış oluşmuştur. Gelin, kendi yöresinin geleneğine uygun bir gelinlik (genellikle beyaz uzun etekli ve duvaklı); damat ise smokin gibi özel bir kıyafet tercih edebilir veya koyu renkli bir takım elbise giyebilir.

GİYİM, KUŞAMLA İLGİLİ ÖRNEK SORULAR

Giyim kuşamla ilgili yargılara katılıp katılmadığınızı kutucuğa DOĞRU (D) ya da YANLIŞ (Y) ile belirtiniz.

1) İnsanlar kamusal alanlarda istediği kıyafeti giyebilir. (……)
2) Saygınlık kazanmak için giyim kuşama dikkat etmek gerekir. (……)
3) Aile hayatında kıyafet seçimine özen göstermek önemlidir. (……)

4) Davetler için özel kıyafet seçilmelidir. (……)
5) Gösterişli kıyafetler her ortamda tercih edilebilir. (……)

NOT: 1. sınav – 3. Üniteye kadar (3. Ünite dahil değildir.)

ÖRNEK SORULAR:

1) **Aşağıda verilen cümleleri kutucuklardaki sözcüklerden uygun olanlar ile tamamlayınız.**
   a) Dinen gerekli sayılan, akla yatkın ve toplumca onaylanan bütün söz ve davranışlara denir. (……..)
   b) İnsanın zihnen, bedenen ve ahlaken gelişerek olgunlaşmasını sağlayan eğitim sürecine denir. (……..)
   c) Felsefenin alt dalı olan ,doğru yaşamın koşullarını konu edinir. (……..)
   d) Her kültürün temelinde onu oluşturan felsefe, din, ,hukuk gibi dinamikler vardır. (……..)
2) **Aşağıda yer alan ifadelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.**

(…) Edep kelimesinin çoğulu olan adap, muaşeret sözcüğüyle bir araya gelince toplumda tek başına yaşamak anlamını kazanır.

(…) Arapçada şehirli anlamına gelen medeni sözcüğü günümüzde uygar anlamında kullanılmaktadır.

(…) Adabımuaşeretin felsefi, kültürel ve dinî dayanakları vardır.

(…) Ahlak kurallarına uyulmadığında hukuki yaptırımlar uygulanır.

(…) Adabımuaşeret yaşamı kolaylaştırır ve insan ilişkilerini düzenler.

(…) Adabımuaşeret yalnızken uyduğumuz kurallardır.

(…) Görgü kurallarına göre yaşamak bireyin toplumsal uyumunu ortadan kaldırır.

(…) Görgü kurallarının yasal bir yaptırımı vardır.

(…) Japonlar hafifçe öne eğilerek selamlaşır.

(…) Batı toplumlarında saygı amacıyla büyüklerin eli öpülür.

(…) Bir Japon'un ağzını şapırdatması, yemeği beğendiği anlamına gelir.

3) **Türk kültürüne ait, geçmişten günümüze taşınmış adabımuaşeret örnekleri veriniz.**
   a. Aşağıdakilerden hangisi nazik bir davranış değildir?
   b. Yapılan iyiliğe teşekkür etmek
   c. Bir ortama girince selam vermek
   d. Ödünç alınan eşyaya iyi bakmak
   e. Toplu taşıma araçlarında yüksek sesle konuşmak
   f. Başkasının eşyasını kullanmadan önce izin almak
4) **Adab-ı muaşeret kurallarının oluşmasında felsefi, kültürel ve dinî değerlerin etkisi vardır. Bu üç dayanağın her birini açıklayınız ve her biri için birer davranış örneği veriniz. [Önemli]**
5) **Adab-ı muaşeret kavramını açıklayınız. Günlük yaşamda adab-ı muaşeret kurallarına uygun olan iki davranış örneği yazınız. [Önemli]**
6) **Farklı kültürlerde selamlaşma ve saygı gösterme biçimleri değişiklik gösterebilir. Türkiye dışındaki bir kültürden adab-ı muaşeretle ilgili bir örnek veriniz. Bu davranışın o kültürdeki önemini açıklayınız. [Önemli]**

7) **"***Bir öğrenci, arkadaşına verdiği sözü tutmakta, kendisine emanet edilen eşyayı özenle korumakta ve yaptığı bir hatayı dürüstçe kabul etmektedir.*" **Bu öğrencinin davranışlarından güven verici olanları belirtiniz ve bu davranışların insanlar arasındaki güveni nasıl etkilediğini açıklayınız. [Önemli]**

8) **"***Bir öğrenci, sınıfa yeni gelen ve arkadaş edinmekte zorlanan bir arkadaşını diğer öğrencilerle tanıştırır ve derslerinde ona yardımcı olur.*"**Bu iyilik davranışının yardımı yapan öğrenci, yardım alan öğrenci ve sınıf ortamı üzerindeki olumlu etkilerini açıklayınız. [Önemli]**

DENEME SINAVI (Aşağıdaki soruları mutlaka yanıtlayınız!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!)

1) Adab-ı muaşeret kavramını açıklayınız. Günlük yaşamda adab-ı muaşeret kurallarına uygun olan iki davranış örneği yazınız.
2) Adab-ı muaşeret kurallarının oluşmasında felsefi, kültürel ve dinî değerlerin etkisi bulunmaktadır. Bu üç dayanağın her birini açıklayarak her biri için birer örnek veriniz.
3) "Bir öğrenci, kişisel bakım ve temizliğin yalnızca kişinin kendisini ilgilendirdiğini düşünmektedir." **Bu düşünceyi adab-ı muaşeret açısından değerlendiriniz. Kişisel bakım ve temizliğin hem bireyin sağlığı hem de çevresindeki insanlarla ilişkileri açısından önemini iki örnekle açıklayınız.**
4) "Bir öğrenci, arkadaşına verdiği sözü tutmakta, kendisine emanet edilen eşyayı korumakta ve yaptığı bir hatayı dürüstçe kabul etmektedir." **Bu öğrencinin davranışlarından güven verici olanları belirtiniz ve bu davranışların insanlar arasındaki güven ilişkisine etkisini açıklayınız.**
5) **"**Sınıfa yeni gelen bir öğrenci, arkadaş edinmekte zorlanmaktadır. Sınıftaki öğrencilerden biri onu arkadaşlarıyla tanıştırır ve derslerinde ona yardımcı olur." **Bu iyilik davranışının yardım eden öğrenci, yardım alan öğrenci ve sınıf ortamı üzerindeki olumlu etkilerini açıklayınız.**
6) **Türkiye dışındaki bir kültürde görülen adab-ı muaşeret davranışına bir örnek veriniz ve bu davranışın o kültürdeki önemini açıklayınız.**
7) Toplum içinde yaşayan insanların birbirine karşı davranışlarında sınır ve usulleri belirleyen terbiye, nezaket, saygı gibi ahlaki tutumları içeren görgü kurallarına …… denir**.**

   Yukarıdaki tanım hangi kavrama aittir?

…….

8) Adab-ı muaşeret kurallarının oluşmasında etkisi bulunan üç dayanağın isimlerini yazınız.

1 ……

2 ……

3 ……

9) "Bir öğrenci, kişisel bakım ve temizliğin yalnızca kişinin kendisini ilgilendirdiğini düşünmektedir." **Bu düşünceyi adab-ı muaşeret açısından değerlendiriniz. Kişisel bakım ve temizliğin hem bireyin sağlığı hem de çevresindeki insanlarla ilişkileri açısından önemini iki örnekle açıklayınız.**

10) "Korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu; emniyet, itimat" anlamlarına gelir**.**

Yukarıdaki tanım hangi kavrama aittir?

…….

11) "Sınıfa yeni gelen bir öğrenci, arkadaş edinmekte zorlanmaktadır. Sınıftaki öğrencilerden biri onu arkadaşlarıyla tanıştırır ve derslerinde ona yardımcı olur." **Bu iyilik davranışının yardım eden öğrenci, yardım alan öğrenci ve sınıf ortamı üzerindeki olumlu etkilerini açıklayınız.**

12) Türkiye dışındaki bir kültürde görülen adab-ı muaşeret davranışına bir örnek veriniz.